

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvzemši ponedeljke in dneve po praznicah, ter velja po pošti prejemana za avstro-ogerske dežele za celo leto 16 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za celo leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za en mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 kr. za mesec, 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poština iznaša. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijake velja znižana cena in sicer: Za Ljubljano za četrt leta 2 gld. 50 kr., po pošti prejemana za četrt leta 3 gld. — Za oznanila se plačuje do četiristopne petit-vrstje 6 kr., če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr., če se dvakrat in 4 kr. še se tri- ali večkrat tiska.

Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani v Franc Kolmanovej hiši št. 25—26 poleg gledališča v „zvezdi“. Opravištvu, na katero naj se blagovoljno pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v „Narodni tiskarni“ v Kolmanovej hiši.

Deželni zbori.

Kranjski deželni zbor.

(Dalje.)

(X. seja. 7. aprila.) Dr. Zarniku izkušajo odgovarjati in se opravičevati Dežman. On pravi, da ne more molčati, ko dr. Zarnik njegovo delovanje kot muzealni kustos tako napada. Zakaj nij dr. Zarnik govoril uže prej, kar bi bil lahko storil, kot deželni odbornik. To nij patrijotično, da s takimi besedami napada napravo, kakor deželni muzej, ki so ga ustanovili na čast in slavo kranjske dežele ras patrijotični možje. Žalibog, da se antipatija, ki se širi od neke strani proti osobam, tudi od strani mladine prikazuje na zavod, in da kar je obžalovanja vredno, mladina se ne poslužuje v muzeji razstavljenih reči tako, kakor bi bilo v korist vednosti in omike želeti. — Moram pa tudi odgovoriti na to, kar je rekel g. Kramarič ob mojej nenavzočnosti. Rekel je, da sem jaz največji sovražnik slovenskega naroda in slovenskega jezika. To nij res. Jaz sem se potrudil, kar je slovenskega izšlo ali za slovenstvo važno, da sem dobil in hranil za deželni muzej.

Zapuščine Čopa, Hitzingerja itd. so po mojem prizadetji lastnina ljubljanskega muzeja. Jaz sem kot deželni uradnik zmirom imel za svojo dolžnost, hraniti v muzeji, kar je važno za kranjsko deželo brez razločka ali je nemško ali slovensko. Zakaj pa nij dr. Zarnik stavil v deželnem odboru predloga, da bi se bila ohranila biblioteka dr. Coste deželi. Jaz nijsem o tej zadevi hotel nič sprožiti, ker deželni muzej hrani skoraj vse, kar je bilo v Costovej biblioteki. Gospoda moja, z besedo narodnost se dela mnogo nerednosti, kajti

gospoda moja, vsak je izdajalec, ki ne trobi v vaš rog. Ali narodnost stoji visoko nad strankami in zgodovina bode odločila, kdo je mislil bolje za narodnost, vaša ali naša stranka. Po mojem mnenji ne koristijo tisti narodu, ki mlatijo fraze in hodijo pobirat živio-klice pri nedoraslej mladosti.

„Vitez“ Vesteneck potem skuša zofistično presukati ministerski ukaz, ki ga je dr. Zarnik citiral in končno naglašuje, da je ponosen na to, da je c. kr. uradnik. (Sigurno tudi na to, da je bil komisar pri nepozabljivih famoznih volitvah za kupčijsko zbornico. Ur.)

Dr. Zarnik: Jaz ostanem pri svojem trjenji, da za službo muzejalnega kustosa bi bil pripraven tudi kak penzioniran profesor, kajti kustos mora razen naravoslovskih znanosti imeti tudi vede v vseh družih strokah. In mež s takimi znanostmi ne bode ves čas pri nas služboval, posebno zdaj, ko povsodi profesorjev pomanjkuje. Za to plačo more službovati le mož, ki je pri skušnji propadel. Tudi takrat, ko je g. Dežman dobil službo muzejalnega kustosa je kompetiral penzionirani profesor Heintz in g. Dežman se je jako bal, da bi službe ne dobil, ker je bil takrat naroden Slovenec.

Dežman ugovarja. Dr. Zarnik: (razjarjen) to ste mi vi sami povedali.

Kar se Costove biblijoteke tiče, pravi govornik, da nij o njenej prodaji ničesa vedel, drugače bi bil gotovo svoje korake storil, da bi se bila deželi ohranila. Če živio-klici slovenske mladine g. Dežmana bolé, ker jih narodnjakom očita, moram ga opomniti, da ne mara njemu še bolje teknejo, kajti tekel je bil na „Verfassungstag“ v Celje po nje, in jih je z veseljem poslušal in še neke pušeljece

lovil. Dr. Zarnik Vestenecku pritrdi, da je čast biti cesarski uradnik ali v svojej poziciji kot narodnjak, ne more si tega pod to vladno sistemo nihče želeti.

Predlog Vestenecka, viteza briških volitev, naj se prošnja g. Dolenca odbije, potem pade in sprejme se predlog finančnega odseka.

Poslanec Grasselli poroča v imenu odseka za pregledovanje poročila o delovanji deželnega odbora in stavi sledeče nasvete:

A. Do konca lanskega leta je za trgovino z vinom veljalo pravilo, da se na debelo menj nego jedno avstrijsko vedro ne sme prodajati. Po vpeljavi metrične mere se je to pravilo tako spremenilo, da je od novega leta sem — mestu vedra — 56 litrov merilo, pod katerim prodaja vina na debelo nij dovoljena. Ta naredba v mnogem obziru nij primerna. Ne gledé na to, da se gotovo ne ujema z načeli postave od 23. junija 1871. leta, utegne baš ta določba le ovirati, da se kmetsko ljudstvo skoro privadi metričnej sistemi, vidé, da vzlic novej meri in vagi vendar-le de facto marsikaj ostaje pri starem! Pa tudi raznotere neprilicnosti in homatije bodo s časoma brez dvoma izvirale iz te prakse. Zato je želeti, da se vsemu temu čim preje tem bolje v okom pride. Po odborovem mnenji bi se to na vsestransko zadovoljnost najbolje doseglo, če bi se staro vedro kot minimalno merilo za trgovino z vinom na debelo nadomestilo s pol-hektolitrom. Hektolitra v to svrhu odbor ne more priporočati, ker je mnogo (za trideset bokalov in pol) večji od dozdanjega vedra, in bi vinska trgovina izvestno znatno škodo trpela, ker gospodarji na deželi — kakor izkušnja uči — v posebnih slučajih, kakor n. pr. o košnjih, žetvi in pri družih poljskih opravilih malokedaj

Listek.

Burdaši,

(spisal Davorin Terstenjak.)

Ob desnem in levem bregu Mure nahajajo se rodbine, tudi manjša sela, katerih prebivalci imajo posebne priimke, postavim: Plavci Kalmuci, Kruci. Plavci so gotovo kolonisti Pečenegov,* katerim Rusi pravijo: Polovci zaradi plave barve njihovega života. Nemci so jim rekali: Falben, in v starih listinah radgonskega mesta sem našel zapoved na mestjana, ki se glasi: „Du sollst den Falben nicht schimpfen.“ Kalmuci in Kruci so ostanki Kalmukov in Krucev, ki so iz Magjarskega se na Muro pritepli.

Pa kaj so Burdaši? Pod cerkvo male Nedelje tik brega, na katerem cerkev stoji,

* Pečenegi Kumani in Palovci-Plavci so jedno in isto ljudstvo. V okolici Matre na gorenjim Ogerskem so tako imenovani Palovci pomagjareni Kumani. Vsi spadajo v turško pleme.

je vas: Kuršanci; ta vas ima v listinah nemške kancelije ime: Mastrichsen, Mastroixen, nij mi mogoče dognati, kako se je ime: Kuršanci v Mastroixen prestavilo, in kaj jedno ali drugo pomenja.

Kuršance imajo sosedje radi za Burdaše, in zelo zamèrjajo, ako jih tako kličeš, tudi te prav pretepó če te samega dobodo.

Jaz bi trdil, da so Kuršanci kolonisti Burdásov, ki so bili betva bulgarskega plemena. Bulgari so morali leta 630, ko so jih Obri (Avari) premagali, iz Panonie izseliti se, in Fredegar (cap. 62) pripoveda, da je 9000 bulgarskih mož in žena z otroci vred pri bajovarskem kralji Dagobestu prosilo za stanovališča. Takrat so utegnile katere rodbine v onem kraji zaostati, in se pozneje posloveniti. Kakor Pavel Diakon (II. 26) pripoveda je nekaj Bulgarov tudi se izselilo z longobardskim kraljem Albainom v gorenjo Italijo, zato bi znali Bozizjanci, v katerih bistrourni prof. Baudonin de Curtenay je spoznal poslovenjene Turance, ostanki teh izvoljenih Bulgarov biti

vsaj še so za Pavla Diakona se našle bulgarske vasi v deželi Longobardov. Tudi takrat je utegnila se kaka truma odtrgati in v onej okolici naseliti se.

Arabski pisatelj Abu-Ali-Ahmed Bene Omar Ibn-Dasta piše o Burdasih, da stanujejo mej Chazari in Bulgari, da niso imeli glavarja, temuč da sta v vsakej vasi dva starosta prepire razsojevala. Pri njih je vladala krvava osveta. Ko so dekleta dozorela niso bila več očetom podložna, in smela so si po svojej volji in svojem okusu ženine izbirati. Mrliče so požigali njih glavno bogatstvo je bil, kakor pri Bulgarih med in kunine kože, iz katerih so si sešivali oblačila, velečislane kožuhe. Denarja kovanega niso poznali, temuč vse plačevali s kunino kožuho. Ta okoliščina nam razlaga, kako so v starobulgarščini nastala poimenovanja: Kunoljubje, opum amor, in Kunoimec, fenerator. Prebivalce okoli Čakovca in Nedelišča imenujejo Valoždinci — Bohnéce. Od kod to ime? Je-li so prišli iz one pokrajine, kder je mesto Bohnia?

toliko vina potrebujejo. Če pa bi ljudem ne bilo moči, pri trgovcu menj nego jeden hektoliter vina kupiti, bi se s tem le pospeševalo in širilo pogubno uživanje — žganja, nekaj na kvar vinoreji, bolj in posebno pa na kvar našemu ljudstvu, katero je žalibog uže do sedaj preveč trpelo po groznih nasledkih vedno rastočega konsuma žganja, o čemer več spregovoriti bode odboru na drugem mestu boljše prilika. Pol hektolitra (= 35 1/3 bok.) pa je le malo (dobre 4 bokale) manjši, kakor nekdanje avstrijsko vedro, in ta mali razloček se z ozirom na to, kar je gori navedeno, nikakor resno v poštev jemati ne more. Zato je odborov predlog, kateremu je povsodi bila želja, da se metrična mera in vaga povsodi v narodnem prometu resnično in dosledno uvéde, ta-le:

„Slavni deželni zbor naj sklene, da je deželnemu odboru nalog, naprositi sl. c. kr. deželno vlado, naj ona blagovoli ukreniti, da bode — kakor doslej avstrijsko vedro, tako odslej pol hektolitra najmanje, kar se v trgovini z vinom na debelo prodajati sme.“

B) Z ozirom na opravičene pritožbe, katere se v raznih krajih naše dežele gledé občinskih priklad na davke po gosto slišijo, zdelo se je odboru primerno, da pozornost slavnega deželnega zbora na to stvar obrne. Faktum je, da priklade na davke v nekaterih občinah časi nekaj let znašajo nad 100%, k čemur v prvej vrsti izdatno pripomorejo baš neprimerno visoke občinske priklade. Te priklade si občina se ve da naloži prostovoljno, t. j. naloži jih jej njen postavni zastop. Poudarjano je bilo, da slavni deželni odbor, kar se mora pohvalno priznati, ostro na to pazi, da občine izpolnjujejo vse postavne terjatve posebno gledé razglasov, po katerih se davke plačujočim dáje prilika, pritožiti se zoper sklep občinskega odbora. A tacih pritožeb je baje kaj malo, čemur se nij čuditi, ravno tako, kakor nij čudo, da občinski odbori tako visoke priklade sklepajo. V občinskih odborih sede po navadi vplivnejši, t. j. premožnejši možje, katerih ne bolj toliko priklada, katero občini hoté naložiti. Večina občanov pač često s tem nij zadovoljna, a nekoliko se ogiblje sitnostij in potov, nekolicopa nehče zameriti se petičnim možem, katerim je izročena skrb za občinske zadeve. Večjidel bi dalo to breme, katero odpraviti pač nij moči,

Tam so nekda, kakor Alfred veliki (glej Dahmann-Forschungen, I. 419.) poroča, stanovali: Horithi, to je: Horvati, v okrožji, kder ima Vista svoje vire, severno od Karpatov, v Sešinskem, Slezkem in v zapadni Galiciji. Ti Horvati so se pozneje popoljšali. Bistroumni jezikoslovec prof. dr. Johannes Schmidt (Vocalismus, II. 49:) o jeziku te pokrajine, v katerem so izdane narodne povesti trudom našega vrlega in veleučenega prof. M. Valjavca. piše, da ne ti, ni slovensk, niti hrvatsk, temuč, „ein Uebergangsdialekt.“

Spisal sem ta članek, da bi mlajše naše pisatelje iterális vicibus spodbudil, naj svoje lepe moči posvečujejo znanstvenim študijam in spisovanju znanstvenih rečij, — ker mlečnih poezij imamo uže dovolj, — za domačo zgodovino, ethnografijo, topografijo pa še je zmirom — „veliki petek.“ — Ne obsojam s to opazko poetov in beletristov, temuč mislim, da bi marsikateri naših mlajih prijateljev vspešnej delal v prozi, nego v verzih, v zgodovini nego v estetiki, kar bi tudi našemu slovstvu koristilo.

znatno olajšati, ko bi se večje občinske priklade — mestu da se plačujejo v jednom letu — razdelile na več let. S tega stališča predlaga odbor:

„Slavni deželni zbor naj sklene, deželnemu odboru je nalog, primernim načinom delati na to, da se plačevanje občinskih priklad, katere visok procént znašajo, razdeli na kolikor mogoče dolgo dobo.“

(Konec prih.)

Štajerski deželni zbor.

Iz Gradca 6. aprila. [Izv. dop.]

Nadaljuje se debata o deželnem proračunu. Potrebščina za ustanove in štipendije znaša 17.672 gl., dalje se dovoli 20 štipendij za učiteljske pripravnike po 100 gl., 5 štipendij po 150 gl., in 3 po 100 gl. za učiteljsko pripravnico v Gradci, 6 štipendij za učiteljske pripravnike za meščanske šole. Doneski za vedo in umetnost 8670 gl., Joanej 40.524 gl., zgornja realka v Gradci 41.825 gl., realna gimnazija v Ptuj 12.300 gl., zgornja realka v Ljubnem 21.306 gl., meščanska šola v Judenburgu 8575 gl., v Fürstenfeldu 7124 gl., v Hartbergu 6952 gl., v Radgoni 7472 gl. (remuneracija učitelju slovenskega jezika 160 gl.) v Celji 7720 gl.

Na celjske meščanske šole je slovensščina za Slovence obligatna, v vsakem razredu 2 uri na teden, za Nemce prosta in posebni kurs, katerega večina nemških učencev obiskuje. Tudi Celjani začenjajo izpoznavati, da je za obrtnika ali trgovca v mestih in trgih spodnjega Štajerja znanje slovenskega jezika neobhodno potrebno. Za slikarsko galerijo in akademijo za risanje plača dežela 8303 gl. Gledališče nese sedaj deželi 4783 gl., a potrebne poprave bodo požrle ne samo to, ampak še večjo svoto. Zavod za gluhoneme ima potrebščino 19.041 gl., pokritje 5.171 gl. Gospodarska šola v Grottenhofu ima 8.636 gl. stroškov, 2.151 gl. prihodkov, šola za podkovanje konj in živinozdravnišnica potrebščino 9.506 gl., pokritje 4.770 gl.

Za ljudske šole znaša cela potrebščina 862.750 gl., od katerih okraji plačajo 317.811 gl., ostali znesek dežela.

Sadje- in vinorejska šola pri Mariboru kaže potrebščino 19.468 gl., pokritje 5.150 gl., tedaj mora dežela 14.318 gl. doplačati.

Dr. Dominkuš graja, da se slovenski jezik na tej šoli preveč zanemarja, da se čisto slovenski učenci, katerih je večina na šoli, morajo takoj začeti v nemškem jeziku vaditi, da si jim nij razumljiv. Nasvetuje resolucijo, da naj deželni odbor skrbi, da v pripravnem kursu se slovenski učenci vadijo v slovenskem jeziku.

Resolucija je bila od večine zbora sprejeta, proti njej so le glasovali nekateri mladi Nemci, se ve da tudi renegat slovenski Wretschko.

Poslanec Žnidaržič je predložil, da se naj nekaj trsnih sadežev od vinorejne šole po kolikor mogoče nizkej ceni podaruje tacim kmetskim vinogradnikom, katere v ta namen vinorejna društva ali gospodarske filijale priporočajo deželnemu odboru. Tudi ta resolucija je bila sprejeta.

Slatinske toplice kažejo potrebščino 81.850 gl., prihodek 154.850, tedaj nesejo deželi 73.000 gl., dobrnske toplice pa 12.956 gl. Zarad gozdov se sklene resolucija, da deželni zbor pričakuje, da bode vlada gozdno

postavo strogo in energično izvrševala proti vsacemu, zlasti pa gledala, da se gozdi ne opustoše in kjer so posekani, na novo zasadijo.

Predno se seja sklene, prosi dr. Vošnjak deželnega glavarja, naj mu privoli govoriti, da z dokazi odvrne, kar je včeraj trdil c. k. namestnik gledé c. k. uradnikov na spodnjem Štajerskem.

Deželni glavar povpraša zbornico, ali sme dr. Vošnjak javiti svojo fakično popravo. Zbornica privoli.

Dr. Vošnjak: „Nj. ekscelenca g. namestnik je včeraj ob konci debate o deželnem proračunu moja očitana gledé nastavljenjati c. k. uradnikov na spodnjem Štajerskem, kateri niso zmožni slovenskega jezika, odvrčal s tem, da so moja očitana brez vsake podloge, ker so na spodnjem Štajerskem vsi stalni c. k. uradniki političnih in sodnijskih uradov popolnem zmožni slovenskega jezika.

Ker se po tacem meni očita, kakor, da bi bil kaj neresničnega trdil, tukaj izjavljam, da sem vsak čas v stanu, njih ekscelenci g. namestniku ne samo jednega, temuč več stalno nastavljenih c. k. sodnijskih uradnikov imenovati, kateri v spodnje-štajerskih slovenskih okrajih uradujejo, ki slovenski niti najmanje ne znajo in s slovenskimi strankami po tolmačih občujejo na veliko kvar pravosodstva. Isto tako bi lahko imenoval celo vrsto c. k. profesorjev, c. k. finančnih, poštnih, telegrafičnih in stavbenih uradnikov, ki službujejo v spodnje-štajerskih slovenskih okrajih, a so nezmožni slovenskega jezika. Da dotičnih osob nijsem v javnej seji imenoval, storil sem iz obzira na dostojnost visocega deželnega zbora.“

C. k. namestnik Kübek še jedenkrat trdi, da njemu nij znano, da bi na spodnjem Štajerskem bil stalno nastavljen kak sodnijski uradnik, ki bi ne bil slovensčine zmožen. Ker prizná, da imena javno povedati bi ne bilo na pravem mestu, naj govornik saj imenuje sodnijo, pri katerej je tak uradnik, če res za katero vé.

Dr. Vošnjak: Ker njih ekscelenca g. vladni zastopnik naravnost od mene zahteva...

Deželni glavar: Po opravljenem redu ne morem dopuščati daljše debate. Isto samo to smem privoliti, da g. govornik po zahtevanju nj. e. gosp. namestnika imenuje okraje.

Dr. Vošnjak: „Taki sodnijski okraji so: Maribor desni breg Drave, Sv. Lenart in Slov. Bistrica. Za te-le jaz sam vem, pa se gotovo še pri družih sodnijah taki uradniki nahajajo.“

S tem je bila ta epizoda končana, gotovo ne na veselje g. ces. namestnika, kateri je morda zanašaje se na poročila predsedništva višje sodnije, res mislil, da dr. Vošnjak svoje trditve ne bode mogel dokazati.

Iz Gradca 7. aprila. [Izv. dop.]

Predlogi finančnega odbora o deželnem proračunu se dalje obravnavajo. Podružnica in najdenišnica v Gradci kaže potrebščino 40.944 gld., prihodek 15.183 gld.; norišnica v Feldhofu potrebščino 105.567 gld., pokritje 109.759 gld., javna bolnica v Gradci potrebščino 159.590 gld., pokritje 153.199 gld.; deželne ubožnice v Wildonu, Ptuj in Kittelfeldu potrebščino 45.495 gld., pokritje 30.925 gld. Oskrbovanje ubozih stane deželo, za porodnišnico in najdenišnico 21.800 gld., za norišnico 61.000 gld., za javno bolnico v Gradci 70.000 gld., za bolnice po deželi 55.000 gld., zvonaj